



Bruksela, dnia 18.7.2017 r.
COM(2017) 376 final

**KOMUNIKAT KOMISJI DO PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO, RADY,
EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO I KOMITETU
REGIONÓW**

**Zwiększanie innowacyjności europejskich regionów:
Strategie na rzecz trwałego, zrównoważonego wzrostu sprzyjającego włączeniu
społecznemu**

{SWD(2017) 264 final}

1. NOWOCZESNA GOSPODARKA I SPRAWIEDLIWE PRZEJŚCIE W PRZYPADKU REGIONÓW UE

Europa przechodzi okres przełomowych zmian. Globalizacja, automatyzacja, obniżenie emisyjności, powstające technologie i technologia cyfrowa: wszystkie te aspekty wpływają na zatrudnienie, sektory przemysłowe, modele biznesowe, gospodarke i społeczeństwo jako całość. Kwestie te są niezbędne, aby pomóc Europejczykom dostosować się do tych głębokich zmian i przyczynić się do zwiększenia odporności gospodarki UE. W dokumencie otwierającym debatę w sprawie wykorzystania możliwości płynących z globalizacji¹ Komisja podkreśliła możliwości i wyzwania, w obliczu których stoją europejscy obywatele i regiony. Oznacza to, że musimy przewidzieć modernizację istniejących struktur gospodarczych i społecznych oraz zarządzać nią, pamiętając o tym, że dziś w większym stopniu niż kiedykolwiek problemy lokalne zyskały wymiar globalny, a kwestie globalne przełożyły się na poziom lokalny. Aby to osiągnąć, Europa potrzebuje długoterminowej strategii obejmującej działania na wszystkich poziomach w celu rozpoczęcia fundamentalnej zmiany technologii, gospodarki i finansów.

UE odgrywa kluczową rolę we wspieraniu wszystkich regionów i państw członkowskich w wykorzystywaniu ich pełnego potencjału w zakresie innowacji, konkurencyjności oraz zrównoważonego zatrudnienia i wzrostu. Działanie to leży u podstaw różnych podjętych już inicjatyw – zarówno od strony regulacyjnej², jak i w ramach planu inwestycyjnego – zmierzających do utworzenia serii projektów związanych z najważniejszymi priorytetami UE. Ponadto w ostatnich latach Komisja wezwała władze krajowe i regionalne do opracowania strategii inteligentnej specjalizacji na rzecz badań naukowych i innowacji³. Działanie to miało na celu zachęcenie wszystkich europejskich regionów do określenia swojej szczególnej przewagi konkurencyjnej jako podstawy do nadania priorytetowego charakteru inwestycjom w badania naukowe i innowacje w ramach polityki spójności na lata 2014–2020. Następnie Parlament Europejski, Rada Unii Europejskiej i Komitet Regionów podkreśliły potrzebę dalszego korzystania z tego podejścia w celu zwiększenia potencjału wszystkich regionów w zakresie innowacji⁴.

Biorąc pod uwagę potrzebę wspólnej pracy na wszystkich szczeblach – począwszy od poziomu lokalnego aż po europejski – aby sprostać tym wyzwaniom i pomóc Europie odnosić sukcesy we współczesnym świecie⁵, w niniejszym komunikacie oraz towarzyszącym mu dokumencie roboczym służb Komisji poczyniono kolejny krok

¹ Dokument Komisji Europejskiej otwierający debatę w sprawie wykorzystania możliwości płynących z globalizacji – COM(2017) 240 final.

² 10 priorytetów Komisji pod przewodnictwem Jeana-Claude'a Junckera.

³ COM(2010) 553 final.

⁴ Konkluzje Rady z dnia 10 czerwca 2016 r. w sprawie „Bardziej przyjaznej badaniom naukowym i innowacjom, inteligentnej i prostej polityki spójności oraz ogólnej europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych”, rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 14 stycznia 2014 r. w sprawie inteligentnej specjalizacji: tworzenie sieci doskonałości na rzecz skutecznej polityki spójności (2013/2094(INI)), rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 13 września 2016 r. w sprawie polityki spójności i strategii dotyczących badań naukowych i innowacji na rzecz inteligentnej specjalizacji (RIS3) (2015/2278(INI)), opinia Komitetu Regionów z dnia 22 marca 2017 r. „Strategie inteligentnej specjalizacji (RIS3): wpływ na regiony i współpracę międzyregionalną”.

⁵ Fragmenty przedmowy publikacji „Industry in Europe” („Przemysł w Europie”) przewodniczącego Komisji Europejskiej Jeana-Claude'a Junckera z lutego 2017 r.

w kierunku zastosowania podejścia opartego na inteligentnej specjalizacji oraz odniesiono się do najważniejszych wyzwań, jakimi są:

- zwiększenie potencjału europejskich regionów w zakresie innowacyjności i konkurencyjności jako podstawa modelu zrównoważonego wzrostu gospodarczego;
- zacieśnienie współpracy międzyregionalnej stanowiące kluczowy element zglobalizowanych gospodarek;
- zwrócenie większej uwagi na regiony słabiej rozwinięte i podlegające przemianom przemysłowym;
- pogłębienie współpracy dotyczącej unijnych strategii politycznych i programów wspierających innowacje oraz korzystanie z osiągnięć w tym zakresie.

W tym kontekście przedstawiono szereg ukierunkowanych działań pilotażowych, które ułatwią zdobywanie doświadczeń oraz pomogą postrzegać rozwój i wzrost gospodarczy europejskich regionów w szerszym ujęciu. Ostatecznym celem jest umożliwienie wszystkim europejskim regionom korzystania z inteligentnej specjalizacji w celu uwolnienia ich potencjału w zakresie rozwoju technologii, digitalizacji, obniżenia emisyjności i modernizacji przemysłu.

2. INTELIGENTNA SPECJALIZACJA: REGIONALNE PAKTY NA RZECZ INNOWACJI, WZROSTU I ZATRUDNIENIA

Podejście oparte na inteligentnej specjalizacji włączono do zreformowanej polityki spójności na lata 2014–2020, którą opracowano w celu zmaksymalizowania pozytywnego wpływu na wzrost i zatrudnienie.

Zadaniem **strategii inteligentnej specjalizacji** jest umożliwienie regionom przekształcania ich potrzeb, mocnych stron i przewagi konkurencyjnej w zbywalne towary i usługi. Ich celem jest nadanie priorytetu publicznym inwestycjom w badania naukowe i innowacje poprzez podejście oddolne na rzecz transformacji gospodarczej regionów w oparciu o regionalną przewagę konkurencyjną i dostarczanie możliwości rynkowych w nowych międzyregionalnych i europejskich łańcuchach wartości. Pomagają one regionom w przewidywaniu, planowaniu i dopełnianiu ich procesów modernizacji gospodarczej.

W ramach partnerstwa, wielopoziomowego sprawowania rządów i podejścia oddolnego państwa członkowskie i regiony opracowały ponad 120 strategii inteligentnej specjalizacji, ustanawiając priorytety w zakresie inwestycji w badania naukowe i innowacje na lata 2014–2020.

Przez cały ten okres regionom zostanie przydzielone łącznie ponad 40 mld EUR ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (i ponad 65 mld EUR przy uwzględnieniu dofinansowania krajowego) na realizację wspomnianych priorytetów. Oczekuje się, że ogólne wsparcie na rzecz badań naukowych, innowacji i przedsiębiorczości pomoże 15 000 przedsiębiorstw wprowadzić na rynek nowe produkty, wesprze 140 000 przedsiębiorstw typu start-up i do końca okresu programowania stworzy 350 000 nowych miejsc pracy⁶. Ponadto na wzmocnienie kapitału ludzkiego w zakresie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji

⁶ Jak zaplanowano w krajowych lub regionalnych programach operacyjnych na lata 2014–2020: <https://cohesiondata.ec.europa.eu/themes>.

przeznaczono kwotę 1,8 mld EUR ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego. W trakcie opracowywania tych strategii określono i wskazano priorytety na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym⁷.

Przykłady priorytetów w strategiach inteligentnej specjalizacji⁸:

- **W regionie Emilia-Romania we Włoszech** partnerstwo regionalne wskazało zdrowie i dobrostan jako kwestie o znaczeniu priorytetowym i łączy ze sobą różne kluczowe technologie prorozwojowe oraz biomedycynę w celu opracowania zindywidualizowanych precyzyjnych przeszczepów i implantów.
- **W Estremadurze w Hiszpanii** rolnicy i naukowcy zajmują się brakiem zdolności sprostania popytowi na rynku w szczytowym sezonie poprzez współuczestnictwo w europejskiej sieci tworzącej rolnictwo oparte na zaawansowanej technologii.
- **W Laponii w Finlandii** inteligentna specjalizacja przyczyniła się do ukształtowania wiodącej pozycji regionu w eksploatacji i wprowadzaniu do obrotu zasobów naturalnych Arktyki, przy jednoczesnym zapewnieniu zrównoważonego rozwoju i tworzenia nowych miejsc pracy.

W celu zapewnienia skuteczności inwestycji w ramach polityki regionalnej strategie inteligentnej specjalizacji muszą zostać wdrożone („warunki wstępne”) przed otrzymaniem wsparcia finansowego ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na badania naukowe i innowacje w latach 2014–2020.

Ponadto w celu wsparcia tego procesu Komisja stworzyła platformę inteligentnej specjalizacji⁹, która od 2011 r. doradza państwom członkowskim i organom regionalnym w zakresie opracowywania i wdrażania strategii inteligentnej specjalizacji. Ułatwia ona wzajemne uczenie się, gromadzenie danych i analizę, a także zapewnia możliwości nawiązania nowych kontaktów około 170 regionom UE i rządów 18 państw w UE.

Strategie te dotyczą często tradycyjnych sektorów, takich jak sektor rolno-spożywczy, leśnictwo, turystyka i tekstylia, które zmieniają się poprzez innowacje stopniowe. Obejmują one jednak także sektory związane z wdrażaniem kluczowych technologii prorozwojowych, innowacji w zakresie usług i zasobooszczędnych rozwiązań w dziedzinie energii, transportu, środowiska, gospodarki o obiegu zamkniętym, nanotechnologii oraz zdrowia, które mogą tworzyć całkowicie nowe rynki i sektory. Podstawę strategii stanowi współpraca, która ułatwia wprowadzanie innowacji sterowanych popytem i opracowywanie wspólnych rozwiązań.

Strategie te są potężnym narzędziem pomagającym przenieść polityki i instrumenty horyzontalne na szczeblu unijnym i krajowym na szczebel regionalny i lokalny, tworząc powiązania w ramach szerszych ekosystemów innowacji i zachęcając do innowacji społecznych. Przyczyniają się one do poprawy konkurencyjności europejskiej gospodarki i zwiększenia jej odporności na globalizację oraz do zapewnienia, aby generowała zasoby konieczne do zapewnienia sprawiedliwego rozdziału związanych z nią korzyści.

⁷ Baza danych Eye@RIS3: <http://s3platform.jrc.ec.europa.eu/eye-ris3>

⁸ Realizacja strategii inteligentnej specjalizacji – podręcznik. Komisja Europejska, <http://s3platform.jrc.ec.europa.eu/s3-implementation-handbook>

⁹ <http://s3platform.jrc.ec.europa.eu/>

3. GŁÓWNE WYZWANIA I KOLEJNE DZIAŁANIA: ZWIĘKSZENIE WZROSTU NAPĘDZANEGO PRZEZ INNOWACJE

Chociaż oceny przewidziane w rozporządzeniach dotyczących polityki spójności dodatkowo pomogą w określaniu mocnych i słabych stron obecnego podejścia, jasne jest, że strategie inteligentnej specjalizacji wniosły już istotny wkład w ukierunkowanie polityki spójności Unii Europejskiej, przewaga konkurencyjna Europy opiera się na jej zdolności do promowania nowych modeli wzrostu na szczeblu regionalnym, ukierunkowując inwestycje na innowacyjne sektory o znacznym potencjale wzrostu i wysokiej wartości dodanej.

Aby osiągnąć ten cel, określono cztery wyzwania, z którymi trzeba będzie się zmierzyć:

- przeprowadzić dalszą reformę systemów badań naukowych i innowacji w regionach;
- pogłębić współpracę w zakresie inwestycji w innowacje pomiędzy regionami;
- wykorzystać efekt dźwigni finansowej w odniesieniu do badań naukowych i innowacji w regionach słabiej rozwiniętych i podlegających przemianom przemysłowym;
- wykorzystać synergie i komplementarności między politykami i instrumentami UE.

3.1. Dalsza reforma systemów badań naukowych i innowacji w regionach

Jak udowodniono w trakcie procesu europejskiego semestru¹⁰, reforma systemów badań naukowych i innowacji ma wyraźny wymiar regionalny, który powinien obejmować trzy przekrojowe elementy: badania naukowe i innowacje, przemiany przemysłowe oraz finanse i inwestycje¹¹.

Jako warunek wstępny inwestycji w ramach polityki spójności inteligentna specjalizacja przyczyniła się do wprowadzenia reform w około połowie państw członkowskich¹² i pomogła sprostać wielu wyzwaniom w zakresie badań naukowych i innowacji. W niektórych przypadkach niezrównoważony udział przedstawicieli różnych sektorów, w tym badań naukowych, przemysłu, szkolnictwa wyższego, administracji publicznej i społeczeństwa obywatelskiego, osłabił jednak wysiłki w zakresie wdrażania szerszych reform. W strategiach skoncentrowano się zatem głównie na zniesieniu podziałów między różnymi organami administracji i poprawie wielopoziomowego sprawowania rządów.

Należy zintensyfikować reformy, aby stworzyć bardziej sprzyjające otoczenie biznesowe oraz wydajną i przejrzystą administrację publiczną, które będą promować innowacje i zwiększać dynamikę rynków towarów i usług oraz poprawią warunki tworzenia i rozwoju przedsiębiorstw typu start-up¹³. Jednocześnie działania te powinny także zachęcać do inwestycji w umiejętności i kapitał ludzki¹⁴ zgodnie z planem działania na

¹⁰ Europejski semestr jest cyklem synchronizacji polityki gospodarczej i fiskalnej w UE. Jest on elementem ram zarządzania gospodarczego Unii Europejskiej.

¹¹ Arkusze tematyczne europejskiego semestru „Badania naukowe i innowacje”

<https://rio.jrc.ec.europa.eu/en/library/european-semester-thematic-fiche-research-and-innovation>

¹² Badanie pt. „Wsparcie ze środków europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych na rzecz realizacji zaleceń dla poszczególnych krajów oraz na rzecz reform strukturalnych w państwach członkowskich”, 2017 r., Komisja Europejska.

¹³ COM(2016) 733 final.

¹⁴ COM(2017) 90 final.

rzecz współpracy sektorowej w zakresie umiejętności¹⁵, odnowionym programem UE dla szkolnictwa wyższego¹⁶ oraz do lepszego wykorzystania klastrów i wsparcia polityki MŚP. Koalicja na rzecz umiejętności cyfrowych i zatrudnienia¹⁷ może odegrać ważną rolę w tym procesie, pomagając rynkowi pracy reagować na transformację cyfrową w UE. Uzupełnieniem będzie dialog na temat doskonałości polityki klastrowej¹⁸.

- Komisja zintensyfikuje swoje wysiłki na rzecz przekazania organom krajowym i lokalnym – na wniosek zainteresowanych państw członkowskich i regionów oraz w ścisłej współpracy nimi – dostępnego wsparcia UE w celu ułatwienia opracowywania, wdrażania i oceny reform polityki w zakresie badań naukowych i innowacji.
- W ramach **platformy inteligentnej specjalizacji** nadal zapewniane jest wsparcie na rzecz wdrażania krajowych i regionalnych strategii inteligentnej specjalizacji. Ponadto, na wniosek państw członkowskich, **narzędzie wspierania polityki „Horyzont 2020”** pomoże im przewyższać przeszkody w ich systemach badań naukowych i innowacji, w tym te utrudniające skuteczne wdrażanie strategii inteligentnej specjalizacji.
- Co więcej, **Służba ds. Wspierania Reform Strukturalnych**, która działa na wniosek państw członkowskich, może pomóc w przygotowywaniu i wdrażaniu reform, które mogą poprawić otoczenie biznesowe, rynek pracy, a także zapewnić właściwe umiejętności, kształcenie i szkolenie dla obecnego i przyszłego rynku pracy¹⁹.

Aby zmaksymalizować wpływ reform strukturalnych na innowacje, zachęca się państwa członkowskie do rozwoju dialogu ze wszystkimi zainteresowanymi stronami w trakcie procesu europejskiego semestru, w tym regionami i organami lokalnymi. Państwa członkowskie powinny także wspierać wdrażanie priorytetów określonych w strategiach inteligentnej specjalizacji poprzez poprawę jakości i otwartości badań naukowych i systemu szkolnictwa wyższego, zapewnienie konkurencyjnego finansowania badań naukowych, wzmocnienie transferu wiedzy, łączenie kształcenia i szkolenia zawodowego z systemami innowacji i przyczynianie się do gromadzenia informacji na temat umiejętności i dopasowywania umiejętności zgodnie z Nowym europejskim programem na rzecz umiejętności²⁰.

3.2. Pogłębienie współpracy pomiędzy regionami w zakresie inwestycji w innowacje

Strategie inteligentnej specjalizacji zostały wykorzystane, aby pobudzić skuteczność polityki innowacyjności i pogłębić współpracę międzyregionalną w zakresie nowych łańcuchów wartości ponad granicami. Łączenie podmiotów działających w sferze badań naukowych i innowacji z przedstawicielami przemysłu pomaga w wykorzystaniu komplementarności w zakresie opracowywania produktów i procesów. Pomoże to budować i przekształcać ogólnounijne łańcuchy wartości poprzez promowanie synergii inwestycji pomiędzy sektorem prywatnym a sektorem publicznym. Zainteresowane

¹⁵ <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=pl&pubId=7969>

¹⁶ COM(2017) 247 final.

¹⁷ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/digital-skills-jobs-coalition>

¹⁸ Dialog ten będzie się odbywał podczas przyszłych dyskusji na europejskim forum polityki klastrowej.

¹⁹ Program wspierania reform strukturalnych na lata 2017–2020, rozporządzenie (UE) nr 2017/825.

²⁰ COM(2016) 381 final.

strony powinny wspólnie stworzyć stabilne serie projektów odpowiadających priorytetom strategicznym.

Należy zatem dalej rozwinąć wymiar międzyregionalny i transgraniczny poprzez stworzenie międzyregionalnych możliwości inwestycyjnych, które ułatwią rozwijanie innowacji regionalnych i lokalnych; proces ten zapoczątkowano już w komunikacie w sprawie czystej energii dla wszystkich Europejczyków²¹.

Ściślejsza strategiczna współpraca międzyregionalna i zrównoważone powiązania między regionalnymi ekosystemami w obszarach priorytetowych inteligentnej specjalizacji mogą zwiększyć konkurencyjność i odporność, o czym świadczy inicjatywa Vanguard.

Inicjatywa Vanguard na rzecz nowego wzrostu poprzez inteligentną specjalizację, za którą stoi zaangażowanie polityczne regionów w zakresie korzystania ze strategii inteligentnej specjalizacji w celu zwiększenia nowych działań na rzecz wzrostu przez oddolne innowacje związane z przedsiębiorczością i odbudowę przemysłu w europejskich obszarach priorytetowych. Częścią tej inicjatywy jest teraz 30 regionów.

Inicjatywa Vanguard ma być przykładem rozwoju współpracy międzyregionalnej i wielopoziomowego sprawowania rządów służących wspieraniu klastrów i ekosystemów regionalnych, aby koncentrowały się na obszarach priorytetowych zmieniających się i powstających gałęzi przemysłu. Regiony należące do inicjatywy Vanguard dążą do wykorzystania komplementarności określonych w strategiach inteligentnej specjalizacji w celu rozwijania światowej klasy klastrów i sieci klastrów, w szczególności poprzez działania pilotażowe i działania demonstracyjne na dużą skalę.

Z tego względu Komisja przy wsparciu swojej platformy inteligentnej specjalizacji stworzyła **tematyczne platformy** poświęcone modernizacji przemysłu, energii i sektorowi rolno-spożywczemu, mające pomóc regionom w podejmowaniu wspólnych działań w zakresie ich priorytetów w ramach inteligentnej specjalizacji z udziałem osób odpowiedzialnych za wyznaczanie kierunków polityki, naukowców, przedsiębiorstw, klastrów i społeczeństwa obywatelskiego²². Platformy te zapewniają osobom odpowiedzialnym za wyznaczanie kierunków polityki na szczeblu unijnym, krajowym i regionalnym niepowtarzalną możliwość wymiany doświadczeń w celu odniesienia się do tych priorytetów w kontekście regionalnym, w którym zmiana jest najbardziej odczuwalna.

Tematyczne platformy inteligentnej specjalizacji obejmują 100 regionów współpracujących do chwili obecnej w ramach 17 partnerstw międzyregionalnych w zakresie wspólnych zagadnień w celu promowania innowacji, powiązań w łańcuchach wartości i rozwijania wspólnych inwestycji przy wsparciu służb Komisji:

- **platforma modernizacji przemysłu** obejmuje partnerstwa w zakresie zaawansowanej produkcji, zrównoważonej produkcji, biogospodarki, drukowania przestrzennego, technologii medycznych, innowacyjnych tekstyliów, Przemysłu 4.0, sportów i nowych produktów wzbogaconych dodaniem nanomateriałów;
- **platforma energetyczna** obejmuje partnerstwa w zakresie bioenergii, energii odnawialnej morską i oceanów, inteligentnych sieci, energii słonecznej i zrównoważonego budownictwa;

²¹ COM(2016) 860 final.

²² Szczegółowe informacje na temat uruchomionych partnerstw regionalnych można znaleźć w towarzyszącym dokumencie roboczym służb Komisji.

- **platforma rolno-spożywcza** obejmuje partnerstwa w zakresie rolnictwa wykorzystującego zaawansowane technologie, identyfikowalności, biogospodarki i sektora rolno-spożywczego oraz inteligentnych systemów elektronicznych.

Konieczne są dalsze wysiłki na rzecz zintegrowania również innych dużych europejskich inicjatyw z tymi platformami i ich regionalnymi partnerstwami, ułatwienia komercjalizacji i zwiększania skali międzyregionalnych projektów w zakresie innowacji i zachęcania do wspólnych inwestycji biznesowych. Tematyczne platformy inteligentnej specjalizacji należy również wykorzystywać do pogłębienia współpracy między regionami słabiej rozwiniętymi, regionami, w których zachodzą przemiany przemysłowe, i regionami bardziej zaawansowanymi, aby ułatwić zachodzące w nich przemiany przemysłowe i technologiczne.

- Do końca 2017 r. Komisja w ścisłej współpracy z odpowiednimi państwami członkowskimi zrealizuje **działanie pilotażowe** polegające na bliskiej współpracy z pięcioma do dziesięciu partnerstwami tematycznymi reprezentującymi osoby odpowiedzialne za wyznaczanie kierunków polityki, naukowców, przedsiębiorstwa i inne podmioty działające w sferze innowacji. Wsparcie dla opracowania działania pilotażowego zostanie zapewnione ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.
- Jego celem będzie sprawdzanie podejść do komercjalizacji i **zwiększenia skali międzyregionalnych projektów w zakresie innowacji**, które mogą zachęcać do rozwijania europejskich łańcuchów wartości. Partnerstwa te mogłyby obejmować zaawansowaną produkcję i Przemysł 4.0, biogospodarkę, duże zbiory danych, energię, przechodzenie na gospodarkę niskoemisyjną, czystą mobilność z wykorzystaniem internetu, zdrowie, bezpieczeństwo cybernetyczne, wodę i innowacje w tradycyjnych sektorach. Prace te będą czerpały ze ścisłych relacji roboczych między służbami Komisji i partnerstwami tematycznymi stworzonymi w kontekście tematycznych platform inteligentnej specjalizacji oraz odpowiednich unijnych inicjatyw w zakresie innowacji²³.

Państwa członkowskie i regiony przy wsparciu Komisji powinny opierać się na klastrach oraz wspólnotach wiedzy i innowacji (WWiI) Europejskiego Instytutu Innowacji i Technologii w celu opracowania szeregu inwestycji w odniesieniu do projektów, które kwalifikują się do objęcia wsparciem w ramach instrumentów finansowych, głównie w ramach Europejskiego Funduszu na rzecz Inwestycji Strategicznych, pomagając przyciągnąć inwestycje sektora prywatnego przez wspomaganie projektów w zakresie inwestycji, które mogą wymagać pokrycia ryzyka.

Projekty, które są niewielkie, można łączyć w platformy inwestycyjne, skupiając różne fundusze UE w najbardziej efektywny sposób i w stosownych przypadkach angażując sektor prywatny.

3.3. Wykorzystanie efektu dźwigni finansowej w odniesieniu do badań naukowych i innowacji w regionach słabiej rozwiniętych i podlegających przemianom przemysłowym

Regiony słabiej rozwinięte nadal napotykają problemy związane z fragmentacją i stabilnością infrastruktury badawczej i innowacyjnej oraz często doświadczają trudności

²³ Na przykład partnerstwa publiczno-prywatne objęte wsparciem w ramach programu „Horyzont 2020” w zakresie biogospodarki, zaawansowanej produkcji oraz nowych technologii energetycznych.

ze stworzeniem otoczenia instytucjonalnego i otoczenia prawnego sprzyjających innowacyjności²⁴. Choć inteligentna specjalizacja jest istotna dla wszystkich regionów, to regiony mniej rozwinięte wymagają szczególnej uwagi w odniesieniu do kapitału ludzkiego, rozwijania umiejętności i procesu innowacji bardziej sprzyjającego włączeniu społecznemu. Podmioty działające w sferze innowacji w regionach słabiej rozwiniętych często nie są należycie powiązane z szerszą wspólnotą badań naukowych i innowacji oraz globalnymi łańcuchami wartości.

Regiony, w których zachodzą przemiany przemysłowe, napotykają szczególne wyzwania, zwłaszcza jeżeli przemiany te łączą się z brakiem odpowiedniej bazy umiejętności, wysokim jednostkowym kosztem pracy i dezindustrializacją. Regiony te mogą nie być w stanie przyciągnąć wystarczających inwestycji ponadregionalnych sprzyjających innowacjom poprzez rozwój nowych łańcuchów dostaw oraz mogą nie posiadać wystarczających komercyjnych struktur i przedsiębiorstw badawczych, które mogłyby stworzyć podstawę szerokiej modernizacji przemysłu. Mogą istnieć dodatkowe słabe strony w zakresie zdolności wykorzystywania możliwości finansowania oferowanych dzięki zasobom dostępnym w ramach europejskich programów na rzecz konkurencyjności badań naukowych i innowacji oraz przemysłu²⁵, a jednocześnie nie uzyskują one poziomu wsparcia dostępnego dla regionów słabiej rozwiniętych w ramach polityki spójności.

Stałe wspieranie wzajemnego uczenia się ma zatem zasadnicze znaczenie. Komisja zapewnia wsparcie poprzez dostęp do niezależnych ekspertów, np. instrumentu pomocy technicznej TAIEX Peer 2 Peer²⁶ i platformy inteligentnej specjalizacji²⁷. Umożliwia to regionom przyjęcie najlepszych praktyk, zestawienie ich mechanizmów ze światowej klasy normami, zidentyfikowanie różnorodności i komplementarności w zakresie badań naukowych i innowacji w regionach UE oraz odniesienie się do ich słabych stron.

Inwestowanie w kapitał ludzki i rozwój umiejętności, na przykład w sektorze technologii informacyjnych i komunikacyjnych, wspieranie tworzenia przedsiębiorstw, e-sprawiedliwość i e-rządzenie, zapewniane są poprzez Europejski Fundusz Społeczny zgodnie z Nowym europejskim programem na rzecz umiejętności. Europejski Fundusz Społeczny wspiera również regiony słabiej rozwinięte w modernizacji ich administracji z myślą o reformach, lepszym stanowieniu prawa i dobrej administracji.

Konieczność upowszechniania doskonałości i zapewniania szerszego uczestnictwa wspiera się również za pośrednictwem działań przewodnich i europejskiej współpracy naukowo-technicznej w ramach programu „Horyzont 2020” obejmujących łączenie w zespoły najlepszych instytucji badawczych, tworzenie partnerstw między instytucjami badawczymi i europejską przestrzeń badawczą²⁸ oraz za pośrednictwem projektu „Schody do doskonałości”²⁹. Ponadto w ramach projektu „Regiony słabiej rozwinięte”³⁰

²⁴ SWD(2017) 132 final.

²⁵ „Horyzont 2020” i COSME – europejski program na rzecz małych i średnich przedsiębiorstw.

²⁶ http://ec.europa.eu/regional_policy/index.cfm/en/policy/how/improving-investment/taix-regio-peer-2-peer/

²⁷ <http://s3platform.jrc.ec.europa.eu/>

²⁸ Około 1 % budżetu programu „Horyzont 2020” przeznaczona jest na wspieranie państw mniej intensywnie zaangażowanych w działalność badawczą – <https://ec.europa.eu/research/regions/index.cfm?pg=widening> W ramach europejskiej współpracy naukowo-technicznej wsparciem obejmuje się sieci naukowców, ze szczególnym uwzględnieniem naukowców z państw mniej intensywnie zaangażowanych w działalność badawczą.

²⁹ <http://s3platform.jrc.ec.europa.eu/stairway-to-excellence>

³⁰ <http://s3platform.jrc.ec.europa.eu/ris3-in-lagging-regions>

zapewnia się regionom słabiej rozwiniętym ukierunkowane wsparcie w ramach polityki spójności na rzecz wdrożenia inteligentnej specjalizacji poprzez działania w zakresie zwiększania zdolności, reformę administracyjną i wzmocnienie monitorowania i oceny.

W ramach swojego projektu „Regiony słabiej rozwinięte” przez ostatni rok eksperci Komisji Europejskiej i Banku Światowego, wraz z polskimi organami na szczeblu krajowym i lokalnym, współpracowali nad znalezieniem rozwiązań sprzyjających ożywieniu rozwoju gospodarczego w województwach podkarpackim i świętokrzyskim we wschodniej Polsce, które charakteryzują się niskim dochodem. Działania obejmują transfer wiedzy ze środowisk akademickich do lokalnych przedsiębiorstw, na przykład w przemyśle lotniczym i kosmicznym w województwie podkarpackim, udoskonalając regionalne otoczenie dla przedsiębiorstw i poprawiając umiejętności lokalnej siły roboczej.

Europejski Instytut Innowacji i Technologii poprzez swój regionalny system innowacji pomaga zwiększyć zakres uczestnictwa³¹. Ponadto rozwój ogólnoeuropejskiej sieci centrów innowacji cyfrowych³² oraz innej infrastruktury badawczej i innowacyjnej pomoże MŚP zarządzać ich transformacją cyfrową.

Ukierunkowane środki polityczne mogą pomóc odnieść się do szczególnych potrzeb tych regionów i zapewnić pomyślne wdrażanie ich strategii inteligentnej specjalizacji, ze szczególnym uwzględnieniem wzajemnego uczenia się i wymiany dobrych praktyk w zakresie wdrażania i monitorowania polityki w dziedzinie innowacji oraz zarządzania nią.

Do końca 2017 r. w ścisłej współpracy z odpowiednimi państwami członkowskimi Komisja zainicjuje **działanie pilotażowe**, w którym weźmie udział ograniczona liczba regionów testowych wyrażających swoje zainteresowanie pracą na podstawie ich odpowiednich strategii inteligentnej specjalizacji w celu promowania szeroko zakrojonych innowacji mających sprostać wyzwaniom w zakresie **przemian przemysłowych**. Działanie to będzie miało na celu ułatwienie łącznego korzystania z istniejących instrumentów i programów UE zarządzanych przez Komisję oraz środków dostępnych w ramach polityki spójności w celu przyspieszenia wprowadzania innowacji, usuwania barier w inwestycjach i ułatwiania przekwalifikowania oraz przygotowania do zmian w przemyśle i społeczeństwie. Wsparcie dla opracowania działania pilotażowego zostanie zapewnione ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego przy ukierunkowanym wsparciu doradczym Europejskiego Obserwatorium Klastrow i Zmian w Przemysle.

Państwa członkowskie, ze wsparciem Komisji, powinny lepiej odnieść się do potrzeb regionów słabiej rozwiniętych, koncentrując się w większym stopniu na szeroko zakrojonych i otwartych innowacjach, nowym rządzeniu opartym na współpracy, nowych partnerstwach międzyregionalnych, rozwoju możliwości absorpcji nowych technologii, łączenia lokalnej gospodarki z badaniami światowej klasy i szerszego uczestnictwa w globalnych sieciach innowacji.

³¹ <https://eit.europa.eu/activities/outreach/eit-regional-innovation-scheme-ris>. Ponadto w ramach projektu „Szkolnictwo wyższe na rzecz inteligentnej specjalizacji” regiony korzystają z doradztwa w zakresie zwiększenia zaangażowania instytucji szkolnictwa wyższego <http://s3platform.jrc.ec.europa.eu/hess>

³² <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/digital-innovation-hubs>

3.4. Wykorzystanie synergii i komplementarności między politykami i instrumentami UE

Obecnie istnieje znaczna liczba regionalnych, krajowych i europejskich programów i instrumentów polityki dążących do pobudzenia innowacji, wzrostu i zatrudnienia lub promowania współpracy międzyregionalnej³³. Lepsze powiązanie tych polityk i instrumentów między różnymi szczeblami zarządzania jest konieczne do tego, aby zwiększyć ich wpływ na realizację kluczowych europejskich priorytetów. Należy zatem w pełni wykorzystywać synergii i rozwinąć komplementarności między funduszami UE przeznaczonymi na badania naukowe i innowacje, funduszami w ramach polityki spójności i działaniami na rzecz konkurencyjności przemysłu w celu realizacji niezbędnych inwestycji. Inteligentna specjalizacja zapewnia ramy strategiczne pozwalające na rozwijanie tych komplementarności³⁴.

Aby to osiągnąć, Komisja zaproponowała już szereg środków w kontekście wniosków dotyczących wieloletnich ram finansowych na lata 2014–2020³⁵.

Możliwe jest łączenie w jednym projekcie funduszy w ramach Europejskiego Funduszu na rzecz Inwestycji Strategicznych, programu „Horyzont 2020” i polityki spójności. W rozporządzeniach dotyczących Europejskiego Funduszu na rzecz Inwestycji Strategicznych, programu „Horyzont 2020” i polityki spójności dostosowano zasady w odniesieniu do form kosztów uproszczonych i zwiększono możliwość wydawania większej części środków dostępnych w ramach polityki spójności poza obszarami objętymi programem. Komisja opublikowała również wytyczne dotyczące łączenia środków Europejskiego Funduszu na rzecz Inwestycji Strategicznych ze środkami polityki spójności.

Komisja zainicjowała szereg inicjatyw (takich jak inicjatywy „Schody do doskonałości” i „Pieczęć doskonałości”) i przygotowała wytyczne mające zachęcać do synergii i ułatwiać synergii³⁶ między różnymi instrumentami polityki. Zaproponowała dalsze uproszczenie służące ułatwieniu skomplikowanego w tej chwili łączenia finansowania w ramach programu „Horyzont 2020” i polityki spójności³⁷.

Projekt pilotażowy „Schody do doskonałości” pomaga wyeliminować lukę innowacyjną między regionami UE poprzez wspieranie wdrażania strategii inteligentnej specjalizacji dzięki rozwijaniu i wykorzystywaniu komplementarności między polityką spójności, programem „Horyzont 2020” i innymi unijnymi programami finansowania. **Inicjatywa „Pieczęć doskonałości”** pomaga MSP w znalezieniu finansowania alternatywnego w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i innych źródeł finansowania na potrzeby realizacji ich pomysłów dotyczących innowacyjnych

³³ Instrumenty promujące współpracę ponad granicami regionalnymi i państwowymi obejmują: wspólną inicjatywę technologiczną i inicjatywę w zakresie wspólnego programowania oraz umowy w sprawie partnerstw publiczno-prywatnych w ramach programu „Horyzont 2020”, Europejski Instytut Innowacji i Technologii, wspólnoty wiedzy i innowacji, sojusz na rzecz wiedzy i sojusz na rzecz umiejętności sektorowych w ramach Erasmus+, europejskie strategiczne partnerstwa klastrów, Europejską Sieć Przedsiębiorczości, europejskie partnerstwa innowacyjne, sieć regionów start-upów, INTERREG.

³⁴ Poprzez „działania wyższego szczebla” służące przygotowaniu zainteresowanych stron do udziału w programie „Horyzont 2020” oraz poprzez „działania niższego szczebla” w celu wykorzystywania i rozpowszechniania wyników badań naukowych i innowacji opracowanych w ramach programu „Horyzont 2020” i poprzednich programów, załącznik 1 do rozporządzenia (UE) nr 1303/2013 w sprawie wspólnych przepisów.

³⁵ COM(2011) 500 final.

³⁶ http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/guides/synergy/synergies_pl.pdf

³⁷ COM(2016) 605 final.

projektów, które oceniono jako doskonałe w ramach programu „Horyzont 2020”, ale których wsparcie byłoby niemożliwe z powodu ograniczonych środków.

Wysłannicy Komisji ds. inwestycji mogą zapewnić organom publicznym i promotorom w państwach członkowskich wsparcie na szczeblu lokalnym³⁸ w celu stworzenia stabilnych szeregów projektów, maksymalizując wpływ funduszy UE i korzystając z wiedzy fachowej Europejskiego Centrum Doradztwa Inwestycyjnego³⁹.

Istnieją dowody wskazujące na poprawę koordynacji na poziomie programów realizowanych w ramach polityki spójności⁴⁰ pod względem strategicznego zarządzania inwestycjami w badania naukowe i innowacje. Na poziomie projektu nadal potrzebny jest jednak bardziej przejrzysty podział ról i obowiązków oraz bardziej przejrzysta koordynacja, w szczególności w odniesieniu do zasad kwalifikowalności, zamówień publicznych i pomocy państwa oraz projektów transnarodowych⁴¹.

- Komisja będzie nadal ściśle współpracowała z organami krajowymi i regionalnymi **w celu odniesienia się do problemu złożoności łącznego korzystania** z różnych instrumentów UE w celu maksymalizowania inwestycji w projekty ukierunkowane na badania naukowe i innowacje, konkurencyjność i produktywność. Przy pomocy wysłanników ds. inwestycji na szczeblu lokalnym oraz poprzez Europejskie Centrum Doradztwa Inwestycyjnego Komisja zaoferuje pomoc mającą na celu maksymalizację mobilizacji kapitału sektora prywatnego.
- Komisja będzie ściśle współpracowała z organami krajowymi i regionalnymi również **w celu ułatwienia i wyjaśnienia łącznego korzystania z różnych funduszy** w odniesieniu do pomocy państwa, zamówień publicznych i współpracy międzyregionalnej.
- Komisja przeanalizuje możliwości udzielenia pomocy na szczeblu lokalnym za pośrednictwem specjalnych wysłanników ds. inwestycji. Wysłannicy ci pełniliby rolę pierwszych punktów kontaktowych dla lokalnych zainteresowanych stron **w celu zmaksymalizowania wpływu różnych funduszy unijnych**. Działaliby oni na żądanie i kierowaliby konkretne wnioski do odpowiednich organów w Europejskim Centrum Doradztwa Inwestycyjnego, aby w jeszcze większym stopniu zachęcać do łączenia różnych funduszy.
- Komisja przedstawi zainteresowanym stronom **kompleksową mapę podmiotów zapewniających wsparcie i najnowocześniejszych ośrodków w ekosystemach regionalnych** w celu promowania międzyregionalnego partnerstwa i dostępu do kompetencji.
- Komisja będzie nadal współpracowała z Parlamentem Europejskim i Radą w kontekście trwających dyskusji na temat rozporządzenia zbiorczego⁴² w celu

³⁸ COM(2016) 581 final.

³⁹ <http://www.eib.org/eiah/index.htm>

⁴⁰ Wykorzystanie nowych przepisów na etapie programowania europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych, http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/policy/how/studies_integration/new_provision_progr_esif_report_en.pdf

⁴¹ Grupa wysokiego szczebla ekspertów ds. monitorowania uproszczenia dla beneficjentów EFSI. https://ec.europa.eu/futurium/en/system/files/ged/hlg_16_0008_00_conclusions_and_recomendations_on_goldplating_final.pdf

⁴² COM(2016) 605 final.

dalszego **ułatwienia inwestycji transnarodowych**, takich jak realizowanie operacji poza obszarem objętym programem.

Zachęca się państwa członkowskie do ścisłej współpracy z zainteresowanymi stronami w celu pełnego wykorzystania dostępnych obecnie możliwości uproszczenia. Instytucje zarządzające europejskimi funduszami strukturalnymi i inwestycyjnymi w państwach członkowskich powinny organizować specjalne uproszczone zaproszenia do składania projektów, które uzyskały pieczęć doskonałości na podstawie dobrych praktyk opracowanych w Republice Czeskiej, we Włoszech, w Polsce i w Hiszpanii.

4. WNIOSKI

UE, jej państwa członkowskie i regiony napotykać wyzwania w kontekście globalizacji. Ten nowy świat przynosi możliwości, które Europa musi wykorzystać, pozostając wierną zasadzie sprawiedliwej dystrybucji wynikających z nich korzyści. Kluczowe znaczenie ma wykorzystywanie pełnego potencjału innowacji do modernizacji gospodarki w celu wsparcia modelu społecznego UE oraz jakości życia europejskich obywateli. Europa musi wzmocnić pozycję swoich obywateli, regionów i przemysłu oraz objąć je obroną i ochroną, aby tworzyć dobrobyt i miejsca pracy, których mogą oczekiwać europejscy obywatele. Osiągnięcie tego celu wymaga skoordynowanej współpracy wszystkich polityk i instrumentów UE na wszystkich szczeblach zarządzania w dążeniu do odpornego, sprzyjającego włączeniu społecznemu i zrównoważonego rozwoju na szczeblu terytorialnym.

W tym kontekście strategii inteligentnej specjalizacji już teraz przyczyniają się do podniesienia jakości inwestycji w innowacje w ramach polityki spójności, a zatem stały się integralną częścią podejścia Europy do innowacji. Strategie te zmieniają także sposób opracowywania i wdrażania polityk w zakresie innowacji oraz angażowania przedsiębiorstw przez europejskie regiony.

Zdobyte dotychczas doświadczenie w zakresie obecnych programów polityki spójności, wraz z działaniami i projektami pilotażowymi przedstawionymi w niniejszym komunikacie, zapewni przydatny wkład w przygotowanie następnych wieloletnich ram finansowych. W tym celu Komisja będzie monitorować postępy w zakresie realizacji tych działań. Inteligentna specjalizacja jest nową metodą współpracy, która zapewnia większe uczestnictwo instytucji na szczeblu lokalnym i regionalnym w procesie podejmowania decyzji, której potencjał można zwiększyć z korzyścią dla regionów UE i UE jako całości. Podejście to można powielić i stosować w szerszym kontekście jako użyteczne narzędzie na rzecz jak najskuteczniejszego wykonania przyszłego budżetu UE⁴³.

⁴³ [Dokument Komisji Europejskiej otwierający debatę na temat przyszłości finansów UE](#) – COM(2017) 358 final.